

num: *esurivi enim, & non dedistis, &c.* Quis non tremet, qui non expavescit ad hæc formidanda Christi oracula?

VIII. Excusant se divites superfluis divitiis carere. Quem pretextum hoc pacto profligat in Psalm. 147. S. Agultinus. Multa autem superflua habemus, si non nisi necessaria tenemus. Nam si inania queramus, nihil sufficit. Fratres, quærite quod sufficit operi Dei, non quod sufficit cupiditati vestra. Cupiditas vestra non est opus Dei. Quærite, quæ sufficiant, & videbitis quàm pauca sint. Vidua suffecerunt duo minuti nummi ad faciendam misericordiam, suffecerunt duo nummi ad emendam regum Dei. Quærite quantum tibi dederit, & ex eo tolle, quod sufficit. Cætera, quæ superflua jacent, aliorum sunt necessaria. Superflua divitum necessaria sunt pauperum. Res aliena possidentur, cum superflua possidentur. Superfluum, quod se habere divites pernegant, ubi repositum habeant, offendit D. Joannes Chryostomus bonil. 11. in epist. Pauli ad Rom. Rapine, atque avaritie incumbis non paupertate pressus, non fame te ad id impellente: sed quo equi tui frenum, domus testum, columnarum capita copiosè insuaverunt. Hoc ipsum verò quantum gehennam meretur, cum tu fratrem tuum, qui videlicet bonorum arcanorum tecum particeps effectus, atque eo usque à Domino honoratus est suo, in infinitas calamitates precipitem agi, ut lapides, & domus tua pavimentum, ut animarum ratione carentium corpora exornes? Te ne tam sollicitum alendi carni: curam gerere, hominem autem, qui verius dicam Christum ipsum, propter canem ad summam famem adigi? Quid hac confusione pestilentius? Quid hac iniquitate lethalis? Quod tandem igne stovit ad hujusmodi animam depascendam satis esse possunt? En qui ad Dei similitudinem expressus est, pannosus, indecorosusque jacet per tuam inhumanitatem; multi autem uxorem tuam portantes, tum autem pelles, & ligna, quibus tellus illud rexitur, multo auro splendescunt; ac si sedile, ac scabellum conscientium est, ubique aurum, ubique argentum. Christi autem membrum, is propter quem Deus de celo ad nos descendit, sanguinemque preciosum effudit, avaritia tua ne necessarium quidem cibum habet? Et lectulus quidem argento undique cinctus, undique ornatus sunt; sanctorum verò corpora veli necessario speculo carent; ac tibi minoris sit ipse Christus quam nulli, quam lectus, quam sedile, quam scabellum.

IX. Alter divitum pretextus est commentitia quædam voluntas largiendi pauperibus mortis tempore. Quam illusionem sic bonil. 7. contra divites explodit S. Basilus. Sed, inquit, ego quidem bonus, dum vivero, frui volo; post mortem verò in testamento heredes facultatum mearum, ac dominos pauperes adscribam. Heu miser! Tunc benignus, ac liberalis hominibus eris, cum amplius inter homines non ager? Cum te cadaver aspiciam, tunc fratris amantem appellabo? Scilicet magna dignitas eris liberalitatis laude, magnus tibi honor debetur, aut gratia, si in sepulchro jacent, & in terram convolvitur, magnificus, ac sumptuosus apparebit. Dic, cuius mercedem temporis potissimum exposceris, vig ne, an meritis? Nam si tempore quod ad pro-

merendum datur, in voluptatibus absumpso, pauperes nequaquam respexisti, mortuus cuiusquam alienus, aut operis mercedem petitorus es? Atramentum, & tabulis pulchra opera, & commendanda gerere studeas? Quis exitus tui temporis nuntiabit? Quis de mortis genere sponso? Quot videmus repentino, ac vi, casuque extingui, qui præ dolore, & spiritus angustia nec vocem quidem emittere poterant? Quot etiam febris à sensu alienos fecit? Quid igitur tempus expetis, in quo spem rationis tuæ compos non eris? Enimvero nox profunda, morbus gravis, nullus circa adiutor; immò qui hereditati insidiatur, paratus aderit, omnia tantum, quæ ad ejus faciendam usum, adhorrens, ac tua irritare consilia querens. Quid si nihilominus contigerit ut & verbo, & scripto, ves tuæ palam mandentur, una tantum transposita littera, unum non probe appositum signum, totam sententiam mutant, ac irritum facere valebit. Duo item, aut tres improbi testes totam hereditatem in alios convertunt.

X. Tercia divitum excusatio est amor in filios in quorum commoda thesaurizare sibi licitum esse credunt. Quod inane commentum ita lib. de Decem chordis, cap. 12. improbat S. Augustinus. Noli sub imagine pietatis augere pecuniam. Filii, inquit, meis servo. Magna excusatio, filii mei servo. Videamus. Servat tibi pater tuus, & servas tu filii tuis; filii tui filii tui, & sic per omnes, & nullus facturus est præcepta Dei. Quare non illi potius impendis omnia, qui te fecit ex nihilo? Quis te fecit, ille te parit. & ex his, quæ fecit, ipse parit, & filii tui. Neque enim inanis committis filio tuo patrimonium tuum, quam Creatori tuo. Et mentitur quidem homines. Mala est, inquit, avaritia. Palliare se voluit nomine pietatis, & dealbare, ut quasi propter filios viderentur servare homines, quod propter avaritiam servant. Nam, ut noveritis, quia sic plerumque contingit, dicitur de quodam: quare non facis elemosinam? Quia servit filii tui. Contingit ut amittat unum. Si propter filios servabat, mittat post illum partem suam. Quare illam tenet sacculo, & illam velinquit ab animo? Redde illi, quod suum est, redde, quod illi servabas. Mortuus est, inquit. Sed præcessit ad Deum: pars ipsius debetur pauperibus; illi debetur ad quem perrexit, Christo debetur, ad ipsum enim perrexit: & ille dixit: Qui uni ex minimis meis fecit, mihi fecit; & qui uni ex minimis illis non fecit, mihi non fecit. Sed quid dicit? Servo fratris ipsius. Si viveret ille non erat cum suis fratribus dicendus? O fides mortua! Mortuus est enim filii tui. Quidquid dicas, mortuo debet, quod vivo servabas. Mortuus est filius meus; sed tamen partem filii mei servo fratribus ipsius. Si credis quia mortuus est; si pro illo Christus mortuus non est, mortuus ipse est. Si autem in te fides est, vivit filius tuus. Vivit profusus; non decessit, sed præcessit. Qua fronte venturus es ad filium tuum, qui præcessit, cui præcedenti non mittis partem suam in celum? An non potest mitti in celum? Potest profusus. Audi ipsum Dominum dicentem: Theaurizzate vobis thesaurum in celo. Si ergo ille thesaurus vobis est custoditus in celo, nunquid tunc mittendus est filius tuus, quando si missus fuerit, non per-

CAPUT VII.

De tempore quo ele mosyna præceptum urgeat. Variè quaestiones resolvuntur.

I. Gestatis tempore elemosynæ præceptum urget. Triplicem necessitatis gradum Theologi distinguunt, extremæ, gravis, communis. Extrema est, cum pauper in proximo, vel probabili vitæ periculo versatur: non est expectanda ultima penuria, quia tunc forsitan egeus non excipit auxilium. Ad necessitatem extremam atinet periculum perpetui carceris, mutilationis, & incurabilis morbi. Gravis egestas est, cum gravo damnus imminet homini in honore, in vita, statu, aut re domestica. Communis est, qua premitur pauperes otiosam sibi emendicantes. Triplici necessitati tria opponuntur bonorum genera. Bona alla necessaria sunt alendæ vitæ nostræ & eorum quorum nobis cura incumbit. Alia statum, & conditionem spectant, quatenus absque ejusmodi bonis nequit homo propria conditionis, nobilitatis, & dignitatis gradum sustinere. Hæc bona duplicis sunt generis. Quædam ita necessaria sunt ut sine illis demum quæque à suo statu excideret; quædam ad decemiam, & decorem attinent. Postrema tandem bona superflua sunt vel vitæ, vel statui, vel utriusque simul.

II. QUÆST. II. Extrema necessitate laborantibus abrogantur divites succurrere, non modo ex superfluis, sed etiam ex necessariis situr? RESP. Extrema necessitate laborantibus succurrendum vi præcepti esse adficiant omnes ex superfluis statui. Communis quoque sententia & vera est, cum aliquo detrimto proprii status levandam esse pauperis necessitatem. Non requiritur ut nobilis plebejus evadat ut pauperibus succurrat. Quoniam nunquam tanta divitiarum copia requiritur ad levandam extremam indigentiam pauperis, quæ non adeo frequens est ut divites & nobiles debeant pauperes evadere. Aliqua tamen status diminutio necessaria est. Adstringuntur divites extrema urgente penuria, famulorum, & equitum multitudinem, pompatum splendorem, & convivorum lautitas, aliosque sumptus, quos impendere ad decorem, & ornatum proprii gradus consueverunt, restringere. Christiana prudentia opus est. Grave status detrimentum vix unquam occurrit, ut pauperes ab extrema miseria leventur.

III. QUÆST. II. Tenentur divites captivos apud Turcas, aliosque infideles redimere? RESP. Regula præcisa designari vix potest. Captivitas suapte natura extremam necessitatem fecum non affert. Grave tamen malum est, ad quod tollendum plus & minus divites adstringuntur. Si captivitati adjunguntur sit grave malum sortitum, ut periculum amittendæ vitæ, vel fidei, si captivus utilis Republicæ sit, tum gravior incumbit divitibus obligatio. Spectandæ circumstantia sunt, & charitas christiana consulenda.

IV. Ex necessariis propriæ vitæ non adstringuntur divites succurrere pauperibus extrema penuria laborantibus: quia in pari necessitate

Ergo vi evidenti ratiocinii falsa est istorum Casuistarum opinio.

XV. Non modò ex superfluis, verùm etiam ex necessariis ad statum decentiam, & decorem tenentur divites succurrere pauperibus gravi necessitate oppressis, ut communior, & mihi vera sententia docet. Leg. Tom. 2. in Decal. Diss. 6. cap. 11.

XVI. QUÆST. VI. Licetumne pauperi est in gravi constituto necessitate furari ea que sibi necessaria sunt? RESP. Opinione adfirmantem docuerunt Vazquez, Lugo, Castropalaus, Diana, & alii, quos citat Cardenas, qui eos secutus est; sed postea hanc ipse opinionem retractavit. Diss. 23. cap. 1. art. 3. num. 34. & merito: quia eam damnavit Ven. Innocent. XI. Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi. Benigni Casuiste non pauci nunc plus iusto favent pauperum rapacitati, nunc laxius indulgent divinum avaticia.

CAPUT VIII.

Qui facere elemosynas, de quibus bonis, & quibus pauperibus asringuntur?

I. QUÆST. I. Quinam erogare elemosynas possunt, & debent? RESP. Omnes qui absoluto rerum suarum dominio potiuntur. Quare servi, mancipia, cum rerum jure careant, quæ in elemosynam erogent, non habent; secus dicendum, si peculium possident: admovere etiam valent eorum quæ sunt in propriam sustentationem determinatè data; & in pauperes distribuere. Minores, pupilli, & prodigi parvas tantum facere elemosynas; Tutores, & Curatores eas facere elemosynas debent quas erogare asringentur donini.

II. QUÆST. II. Filii-familias, & uxores facere elemosynas queunt? RESP. Filii familias ex iis bonis quorum dominium est penes parentes, nequeunt elemosynas facere; neque bonorum quæ adventitia dicuntur quorum usufructus est penes parentes. Possunt verò ex bonis castrensibus, & debent pauperibus succurrere: item ex iis bonis quæ a parentibus accipiunt ad honestam recreationem, & dum patet negotia agunt, possunt moderatas elemosynas facere, quia contentientes Parentes præsumuntur. Imò parentes debent aliquas pecunias filijs tradere distribuendas pauperibus, ut assuecant præceptum implere.

III. Uxores de bonis maritorum absolute elemosynas facere nequeunt. Consuetudine tamen obtinente, & christianis maritis consentientibus possunt uxores congruas, moderatasque elemosynas facere. Item ad averendum aliquod temporale, vel spirituale damnum possunt elemosynas erogare, præsertim si mariti negligentes sint in præcepto implendo. Rursus extreme indigenti, etiam invitæ maritis, possunt, & debent uxores succurrere. De bonis verò propriis donatione, hæreditate, aliòve iusto titulo obtentis, quæque paraphernalia vocantur, tenen-

tur uxores elemosynas congruas facere.

IV. QUÆST. III. Tenentur Regularis elemosynas facere? RESP. Si sermo sit de Regularibus privatis, planum est nullas illis erogare elemosynas posse, cum omni dominio careant. Extrema necessitate urgente, etiam invitæ Prælati, succurrere pauperibus debent. In aliis eventibus licentia Prælati necessaria est. Cenobia verò Religiosorum ad elemosynas adstringuntur, cum bonis abundant.

V. QUÆST. IV. Quibus pauperibus eroganda elemosyna est? RESP. Pauperes alii necessarii, alii voluntarii. Utrique subveniendum est. In pari causa illis pauperibus subveniendum potius est, qui majori pietate, & sanctitate fulgent. Pauperes, qui simulant miseriam, & egestatem, ut elemosynas extorqueant, peccant, & ad restitutionem tenentur. Qui revera pauperes sunt, & majorem qua premuntur, miseriam effingunt, peccant, quia mendacia sive in verbis, sive in factis, semper sunt vitiosa: ad restitutionem tamen non tenentur, cum re ipsa pauperes sint. Quomobrem graviter peccant Concionatores, qui confictas necessitates exaggerant auditoribus, ut uberiores elemosynas extorqueant. Elemosynæ facta paupertate collectæ pauperibus sunt restituendæ.

CAPUT IX.

Monitum ad Confessarios.

I. CUM Christi oracula, & omnia Patrum, graviorumque Theologorum doctrinam recogito, totis artibus super divitum salute contremisco: nec quorundam benigna lenocinia dolorem, pavoremque linunt. Extrema utique vitanda sunt. Cavendum ne Christi jugum plus iusto gravetur in hac causa, quod difficile evenit. Cavendum ne plus iusto relaxemus, quod ex proscriptis opinionibus, & aliis æquo benignioribus facillimè contingere comperum est. Divitum ergo Confessarii Evangelium Christi Jesu, & SS. Patrum doctrinam præ oculis habeant.

II. Cavere Confessarii debent ne divites adulentur. Christi doctrinam super eorum difficili salute alius inculcent. Caveant ne timor alienandi à se divites, illisque displicendi, efficiat ut evangelicæ doctrinæ severitatem nimia dulcedine deliniant, temperentque. Regula certa, & præcisè designat nequit sive super altiore statu comparandum, sive super patrimonio augendo intra sphaeram ejusdem status. Bonorum quoque superfluitas non est aliquo individuo puncto constituta. Plura in futurum servare divites valent ad dotandas filias, ad providendum liberis, ad onera civitatis, vel Republicæ sustinenda, & alia incommoda, quæ evenire probabiliter solent, reparanda. At sub his titulis avara cupiditas, ambitio, & proprius amor plurima effingit, quæ præceptum gravissimum in nihilum redigunt.

III. Illud est certum superfluis divites abundare, omnibus eorum oneribus, sive præsentibus, sive futuris pensatis. Vana ergo, & mendax est

est plurium divitum exultatio dicendum, se superfluis carere. In istos Confessarii intorqueant quæ orat. S. Gregorius Nazianzenus scribit. Qui mulier & delicatè vivere instituerunt, necessariis ad excogitandos magnificos ædificiorum apparatus allocutur. In his constructis, & exornandis maxima vii pecuniarum profunditur. Ad hæc ceteris hominum libenter convocant, & invitant, splendendam, & variam spectabilem ludiis comparant, innumerabilia peculorum genera, securas, mimos, cytharistas, cantores, cantatrices, saltatores, saltatrices, tutum denique petulantia ludum. Atque dum hæc intus geruntur, assident ad castibuli fores innumerabiles læteri, partim gravibus ulceribus pleni, partim oculis orbati, partim pedibus mutili, conclamant, nec tamen exaudiuntur. Si Deus hæc aspiciat, ut profecto aspiciat, quem exitum fore cogitavit, id pauperum inimicis? An necessitatum horum causa in sacro Evangelio poni, & commemorari exempla omnia horrenda, & terribilia?

IV. In quantitate elemosynæ distribuendæ diffinienda aqua hæret. Omnia superflua distribuenda Christus jubet. & Patres inculcant. Sed hæc superflua cum nullo certo concluduntur limite, non subjacent certæ, & præcisè mensuræ. Theologorum aliqui assignant decimam reddituum sive ex latifundiis, sive ex industria obvenientium, partem. Alii arctiorem, alii ampliorem mensuram præscribunt.

V. Adrianus Relandus de Religione Mahometica à pag. 99. narrat, Turcas aurum, argentum, triticum, hordeum, dactylus, uvas, passas, camelos, boves, & oves, & plantas cetera elemosynæ pensione gravare in annos singulos, multis adjectis conditionibus. Quæ pensio ferè ad quinque in centum accedit. Quod ideo in transcursu adnoto, ne divites christiani in eroganda elemosyna difficiles se præbent. Cum vero præcisam mensuram designare ipse nequam, restititiam quæ Doctores sancti suggerunt.

VI. S. Thomas de Villanova com. 2. de S. Mart. hoc præbet responsum. Audi Joannem. Qui habet duas tunicas, det unam non habenti; & qui habet eleas, similiter faciat. Dices forsitan: Dare medietatem malum est. Sunt mihi uxor, & familia, quam nutiam. His omnibus medietas reliqua non sufficeret. Ad quod ego: Erant hæc omnia Zachæo; sed approbante Domino medietatem bonorum suorum pauperibus erogavit. Ob, inquit, Zachæus publicanus erat: quid mirum, si dedit omnia qui prius rapuerat? Da igitur omne quod superest. Sed dices: Si quidem filii non accrescerent, non ego quoque hæreditatem, & patrimonium meum auferem; sed accedentibus filijs patrimonium quoque auferere necesse est. Bona si ita: computa hæc omnia: da quod superest. Dices: libenter accepto: si omnia computo, multa desunt. Verè ita est: cupiditati tua deservit multa, & deservit etiam, si totum orbem solus sine socio possideris. Nolo ergo ad ratiocinium te adducere. Fac sicut filius suo consulti Tobias. Quomodo poteris, ita esto misericors. Si multam tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Non improbo, si certam portionem pecunie ad arbi-

trium boni viri juxta tuos redditus quotannis pauperibus erogandam signaveris. Cum igitur certa, & præcisè elemosynarum quantitas præscribi nequeat, ea saltem dicamus quæ proximius accedere ad evangelicam doctrinam videntur. Et primo certum est divites illos elemosynæ præceptum non servare qui ex amplis divitiis quosdam viles reliquias, paucosque obulos pauperibus impertiunt, nullo habito ad divitiarum copiam respectu: qui lautius canes quam pauperes alunt: qui in luxum, pompas, convivia, ludos, aliaque oblectamenta larga manu pecunias effundunt, modicè verò pauperibus subveniunt. Regula igitur sancti Tobie præ oculis habenda. Qui multa possidet, multa erogat, & quorum exigua sunt patrimonialia, exigua sint pauperum subsidia, quæ desiderio plura tradendi, si suppetent, impertiantur. Christum in pauperibus spectent divites; se tanquam fratres pauperum reputent; non mensæ, divitiarumque viles quilibet, sed justam portionem illis distribuunt. Præter erogate mensæ micas, illosque obulos qui mendicis occurrentibus distribuunt solent, certam quandam suorum reddituum portionem assignent divites, majorem minoremve, juxta divitiarum redundantiam, pauperibus quotannis impertiendam.

VII. Filiorum numerum, filiarumque dotem opponere divites solent. Quibus Augustinus hoc præbet responsum, ser. de diver. 43. Fac locum Christo cum filiis tuis, accedat familie Dominus tuus, accedat ad prolem Creator tuus, accedat ad numerum filiorum tuorum frater tuus... Duos filios habet, tertium illum computa: tres habes, quartus numeretur Christus: quantum habes, sextus dicitur: decem habes, undecimus sit. Nolo amplius dicere. Unius filii tui serva locum Domino tuo. Quod enim dabit Domino tuo, & tibi proderit, & filijs tuis, quod autem male servas filijs tuis, & tibi obrit, & filijs. Dabis autem portionem unam, quam unius filii deputasti.

CAPUT X.

De correctione fraterna.

I. Correctio fraterna describitur à S. Thoma 2. 2. q. 33. a. 1. quod sit spiritualis elemosyna à charitate manans, qua quis secreta admonitione malum proximi, quatenus illi noxium est, removere studeat. Correctio duplex, Fraterna, quam descripti, & judicialis, quæ actus justitiæ est, bonumque justitiæ spectat. Correctio hæc ab illis folis prestari valet qui potestate publica præditi sunt.

II. QUÆST. I. Divinum est correctiois fraterne præceptum? RESP. Adfirmant omnes. Inquit enim Matth. c. 18. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corrip eum inter te, & ipsum solum. Præceptum hoc obstringit tum fideles, tum infideles, quia divinum, & naturale est, inclusum in his verbis: Quod tibi vis fieri, alteri feceris.

III. Plures conditiones S. Thomas 2. 2. q. 33. a. 2. recenset, quæ revocari possunt ad quatuor, ut mandatum hoc obstringat. 1. est gra-

ordo charitatis postulat, ut quique semper sita præferat extraneo. Quid si homo extrema prelus egessitate fit maxime utilis Reipublicæ? Hæc de prolixè Cicero disputat; sed raro hoc contingit ut homo extremè indigens adeo utilis reputetur Reipublicæ, ut pro ejusdem conservatione innocens vita immolari debeat.

V. QUÆST. III. Dices, qui extrema penuria laboranti mutuo datur pecuniam, satisfacit ne præcepta eleemosynæ? RESP. Sententia negans communis est, & vera, quia præceptum eleemosynæ distinctum est à præcepto mutuo dandi; & in extrema necessitate omnia sunt communia jure naturæ. Si tamen, qui extrema premitur necessitate in hoc loco, alibi bona haberet, tum non esset absolute pauper, & idèd impleretur præceptum, si mutuo à tali miseria liberaretur. Si absolute pauper extrema premitur egessitate, & divites recusant opem ferre, tum potest aliena surripere, ut sibi consulat, & evadat extremam penuriam.

VI. QUÆST. IV. Licitumne divitibus est retinere superflua statui presentia, ut ad altiora ascendant? RESP. Quæstio difficilis & implexa dissolvatur, pauca præmittenda sunt. Divites reputantur qui superflua habent, alioquin frustraneum esset præceptum: Quod superflua, date eleemosynam: Luc. c. 11. Statuum quoque permittatur licita est. Nam hic est divina providentia ordo, ut qui hæc ætate divites sunt, futura in paupertatem decidant. Non igitur divites semper divites, nec pauperes semper pauperes, nec artifices semper artifices, nec mercatores semper mercatores, nec nobiles semper nobiles, sed perpetua vicissitudine, & mutatione nec divites, nec pauperes, nec artifices &c. unquam deerrant. Quapropter licitum est debita moderatione servata, altiore statum appetere.

VII. Illud nunc discutendum, quomodo & divites superflua distribuere pauperibus debeant simulque statum altiorem appetere licitè queant. Peculiarum accumulatio ex sola libidine & ambitione occupandi altiore gradum illicita est, & malitia plenissima. Ipsa quoque graduum appetitio, nullo præstituto limite, nullaque proprie virtutis consideratione habita, illicita est, & scelus fecurigo. Ut itaque ascensus iste honestus sit & licitus, suum honestum habere debet. Paucis rem comprehendo, Si divites onitant eleemosynam, & liberalitatem in pauperes, ut accumularent, & ad altiore statum ascendant, peccant adversus præceptum eleemosynæ. Divites autem, quorum viscera super pauperum calamitatem vehementer afficiuntur, illis dem suppetias ferunt: qui non modo extremam, & gravem miseriam, sed communem etiam levare, & asserere student: sed in congregandis divitiis modum sibi præstant, rationemque servant, iustitiam, & ceteras virtutes excolere student: isti ad altiora ascendere licitè solent, quia ob virtutum cultum, & eleemosynarum liberalitatem consueverunt à Domino recipiunt in hoc mundo, & vitam æternam in alio.

VIII. Jure Ecclesiæ damnavit sequentem thesim, quam docuerunt nonnulli: Vix in secularibus invenies etiam in Regibus, superfluum statum. Hæc doctrina antievangelica est, quia si in divitibus vix superfluum reperitur, vix eleemosynæ præceptum à Christo impositum locum habet, & in fumum occidit. Tria divitum genera distinguo. Alii sunt qui ampla prodigunt parimoniam in luxum, pompas, vanosque sumptus, quia pauperum recordentur. Isti præceptum eleemosynæ gravissimè violant. Alii sunt divites nobiles, qui non causa ascendendi ad altiorum statum, sed solius avaritiæ ardore thesauros congregant, neglecta eleemosyna. Tertii tandem sunt inferioris conditionis, qui multas divitias superfluas possident, sed omnia in crastinum congregant, ut ad altiore statum ascendant. Divites tum secunda, tum tertia classis similes sunt diviti evangelico, qui Luc. 12. dicebat: Destruam horrea mea, & majora faciam, & illuc congregabo omnia que vestra sunt mihi; & dicam anima mea: Anima, habes multa bona posita in annis plurimis: requiesce, & comede, & bibe, epulare. Christus respondit: Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te. Quæ autem parvas, cum suis erunt? *IX. Lubet istius transcribere S. Basilii Magni eloquentissimam & acerrimam redargutionem in divites istos ex homil. in hunc text. O vereba stultissima! O demeritiam singulari! Non si PORCINAM habuisses animam, quid aliis ipsi arribuendique potuisses? Itane pecuniam tu, ita bonorum animæ ignarus, eam ut exceptis carnalibus epulis, & quocumque alio sceleris recipit, animæ distines? An tibi dignam appellationem, quam tibi nullus hominum, sed ipse Dominus indidit: Stultus, hac nocte animam tuam abs te repetent. Superat æternam penam irrisum stultit. Qui namque paulo post arripendus è vita, & ad supplicium adducendus, quale inis tacitus consilium? Destruam horrea mea, & majora faciam. Isti ego sanè dicerem: Benefacis: nam iniquitatis horrea proculdubio digna sunt ut diruantur. Evertit miser tuis ipse manibus quod malè edificasti. Solve horrea, unde nullus unquam solamen consecutus est. A fundamentis eradicæ avaritiæ culhadem, & dirve tellum, evertè muros, offende soli frumentum quod cariem, & strumque contraxit. Educ divitum illigias bæce divitias, quæ in publicum triumphum tenentis obsta demicilia mammonæ. Destruam horrea mea, & majora faciam. Isti vero & ista fermento adimpleveris, quid, queso, amplius cogitabis? An rursus destrues, & rursus edificabis? Quid stultius quam laboribus nunquam fruentis se conficere, ac summo cum studio edificare, nec minore cura eandem demoliri? Habes, si vis, apothecam, contra pauperum, Thesaurum tibi thesaurus in celo... Longa tibi vitæ tempora pressivisti. Vide ne te illud tempus quod certis, ac postituro termino accelerare solet, forte corripiat. Et profecto vitam sibi hoc modo confidentius polliceri, non bonitatis, sed malitiæ est indicium.*

X. Plura alia congerit S. Pater in similes divites, deinde paulo infra divitis orationem refert his verbis: Dixit: cui facio injuriam, si

mea retineo, conferoque? Audi responsonem Basilii: Que illa, die mihi, tua? Unde accepta hæc ad traducendam presentem hanc vitam invenis? Perinde enim facti ac si qui in theatro locum spectandi mox ut antevertit alius arripere, ceteros abscecat ingressu, quo unius usui id adjudicant quod ad ceterorum communitatem usum proponitur. Tales & divites existunt. Communia namque cum priores obtinuerint, propria faciunt occupando. Nam si tantum quisque usurparet, quantum ad proprie necessitatis solatium faceret, superfluumque egentis tribueret; nemo profectò esset dives, nemo item pauper. Nonne vidus, ex utero matris excidisti, nudusque iterum revertentis ad humanum? Hæc tibi bona presentia in danda? Si à casto dixeris, impius es, cum non agnoscent, qui te condidit; neque ei qui dedit, referentur gratiam. Quod si ex Deo te illa habere fateris, die mihi, quomodo rem hæc sortitus es? Non cenita inhius est Deus; qui ea, que sunt ad vitium, iniquitatem nobis adhibuit. Cur tu dives es, ille pauper? Profectò non ad aliam causam, nisi ut tu benignitatis, ac fidei, administrationi mercedem accipias; ille vero patientiæ maxime premit bonorem. Tu vero insatiabilis avaritiæ lacertis omnino circumplexus, & tot homines illis privans, neminem te ledere putas? Quis, queso, est avarus? Ille, qui eo quod satis esse debet, non est contentus. Quis vero peccator? Ille qui ad se unum transferi que singularum sunt. Tu ergo non avarus, tu non peccator; cum ea que ad dispensandum, distribuendumque recepisti, tibi propria facis? Num qui vestem dissipaverit, spoliator nominabitur; qui autem nudum non texerit, modò possit, alterius existimam nominis appellatione dignus erit?

XI. QUÆST. V. In communi necessitate subpendendum ne pauperibus esset ex superfluis? RESP. Ut paucis convellam laxas quorundam opinaciones, doctrinam S. Thomæ transcribo. Docet: ille in 4. dist. 15. q. 2. art. 1. q. 4. Dare eleemosynam de superfluo, cadit in præcepto & similiter dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate. Hanc doctrinam edisserit 2. 2. q. 118. art. 4. ad 2. ubi explicans sententiam Basilii, inquit: Basilii loquitur in illo casu in quo aliqui tenentur ex debito legalè bona sua pauperibus erogare, vel propter periculum necessitatis, vel etiam propter superfluitatem habitiorum, item quæst. 87. art. 1. ad 4. Tertio vero decimo, quæ cum pauperibus comedere debeant, in nova lege augentur, per hoc quod Dominus, non solum decimam partem, sed etiam omnia superflua pauperibus jubet exhiberi, secundum illud Luc. 11. Quod superest date eleemosynam. Tandem quod 8. q. 16. art. 12. Sappositio enim quod aliqui habeat de superfluo & respectu individui, & respectu persone, quod tenetur pauperibus erogare, aut videt in paupere petente evidentia signa extreme necessitatis, aut non? Si videt, certum est quod tenetur dare, & peccat non danda. In hoc enim casu loquitur Ambrosius: Pace fame morientem: si non paveris, occidisti. Si vero non appareat, tunc non tenetur dare pauperi petenti: quia quævis tenetur dare superfluum pauperibus, non tamen omnibus dare, nec huic dare, sed tenetur distribuere secundum quod sibi vijum fuerit opportunum; nec tenetur inquirere,

Diff. III. de Charit. proxim. Cap. VII. 79

quia hoc esset nimis gravi de omnibus pauperibus inquirere. XII. Duo principia constituit Angelicus, unde præceptum eleemosynæ proficiscitur. Alterum est extrema, vel gravis necessitas. Alterum superfluitas bonorum tum naturæ, tum statui. Præceptum ergo urget & ratione superfluitatis, & ratione necessitatis extreme, vel gravis & urgentis. Quando occurrit extrema, vel gravis necessitas, tum danda est eleemosyna huic determinato pauperi egentis. Quando divitibus non occurrunt pauperes tali necessitate preli, tum illi distribuere superflua naturæ, & statui in usus pios, prout sibi bene in Domino visum fuerit, debent.

XIII. Heinc infer Angelicus, teneri divites superflua & naturæ, & statui erogare in pauperes communi necessitate preli. Pauperes adduxit rationes tom. 2. in Decal. Dist. 6. cap. 13. Sactia nunc sit indicare bonorum, quæ primum communia erant, partitionem jure gentium invecum tantum esse. Quorsum? Namquid in Reipublica detrimentum, perturbationem, & humanæ societatis confusionem? Abiit. Potrò qualis confusio, qualis recti ordinis perverio foret, si pauperum certis sublati esset bonorum partitio, divitibusque concessa, ut avaritiæ, aut pompis, illecebris, & vitis indulgerent? Gentium jus, seu humani generis consensus in bonorum partitione æquisimus fuit, solumque pro fine habuit æquum communitatem, & tranquillitatem. Atqui si egentes homines continerent cum fame, & siti ludari deberent, & divites superfluis abundare, & ad libitum superflua prodigere; qua ratione ab injustitiæ labe purgari hujusmodi partitio possit?

XIV. Opponit P. Diana cum pluribus aliis Probabilistis, heinc sequi, omnes divites eorumque Confessarios damnari. Respondeo, eos divites damnari, nisi respiciant, qui præceptum eleemosynæ non impleant, & eos Confessarios, qui absolvunt divites indignos, & violatores legis naturalis, & divine. Plura paradoxa laxitatis plena docet cum nonnullis aliis P. Diana, quæ proligavi loc. cit. c. 14. Sed audiant omnes qui Diane doctrinam propugnant, responsura quod tract. 2. de Eleemos. c. 6. præbet Cardinalis Cajetanus. Quod si mihi illud obiceris, quod scilicet divitum confessiones audiri non possent, & Confessores damnationem incurerent; audi Dominum Jesum Christum in Evangelio divitibus dicentem: Facilius est camelum transire per foramen acus, quam divitem intrare in Regnum celorum, Confessibus autem: Si cæcus cæco ducatur præbeat, ambo in foramen cadunt. Frequentissimè mollioris Ethices patroni pro absurdo obtundunt quod Christus Jesus severissimè minatur. Christus exclamat: Quam difficile qui pecuniam habent, in Regnum Dei intrabunt! Et P. Diana cum ceteris hoc divinum oraculum pro absurdo opponit? Facile damnarentur divites, & Confessarii, inquitur isti novi Doctores, si superflua naturæ, & statui distribuere pauperibus deberent. Sed re ipsa facile damnari divites Christus asserit. Ergo

vis peccati-notitia. 2. ut spes habeatur emendationis. 3. ut sit persona, & temporis opportunitas. 4. ut præstari commodè queat.

IV. Notitia peccati requisita moralitèr certa esse debet, nec dubia sufficit, aut levitèr probabilis, nisi periculum gravis damni immineret, aut cum peccatum in proximi detrimentum vergeret, effectus emendationis spes: tunc enim sola probabilis dubitatio sufficeret ad delinquentis correctionem faciendam.

V. Peccatum correctione obnoxium mortale est, secus veniale; nisi venialia proximum periculum annexum habeant prolabendi in mortalia: tum enim obligare præceptum existimo. Si peccata venialia sint habitualia non ex infirmitate, sed ex malitia, præceptum obligat sub levi culpa.

VI. Superiores laici liberi sunt à corrigendis venialibus culpis subditorum, quoniam illorum est tranquillitas, & pacem Reipublicæ, & communitatis custodire: peccata autem venialia hanc pacem non turbant. Illa isti peccata mortalia corrigere potissimum debent quæ sunt proximo perniciosa. Superiores verò ecclesiastici, & præsertim Regulares astringuntur peccata venialia deliberrata, & quæ ex malitia proficiscuntur, corrigere: quia hæc perfectionis, ad quam incumbere Regulares tenentur speciali titulo, cursum interceptum. Immo obligati sunt, & quidem gravitèr corrigere frequentes constitutionum proprii Ordinis transgressiones, quæ grave Ordini detrimentum inferunt, & disponunt ad disciplinæ regularis dissolutionem.

VII. Peccata præterita nondum emendata fraternæ correctioni obnoxia sunt, quidquid in oppositum dicant nonnulli: quoniam flagitium non modo patrandum, sed patratum, correctionis materia est: inquit enim evangelicus textus: *Si peccaverit (non licet peccabit) in te frater tuus, corripe eum.*

VIII. QUÆST. II. Peccata ex ignorantia commissa, suntne vi præcepti corrigendi? RESP. Adfirmant omnes, si ignorantia sit vincibilis. De ignorantia invincibili dissidium inter Theologos est. At communior, & mihi vera sententia est tum præsertim urgere præceptum, cum proximus duplici miseria laborat, & quod præceptum, licet materiale patravit, & quod tenebrarum caligine obductus peccatum ignoret. Urget ergo manoperè tunc præceptum proximum illuminandi. Si ignorantia invincibilis sit juris tantum ecclesiastici, etiam tunc urget peccatum: præsertim si jus situd universam spectet Ecclesiam, ut est illud quod præcipit quadragesimam, quatuor tempora, abstinenciam à caribus die veneris, & id genus similia. Horum quippè ignorantia grave malum est, à quo eripiendus est proximus correctionis fraternæ beneficio.

IX. QUÆST. III. Quæ sunt personæ quibus omni incumbit correctio? RESP. Omnes sunt huic præcepto obnoxii, ut supra dictum est. At de quibusdam, & præsertim de peccatoribus disputatur inter Theologos. Expediens est ut correctores sint iusti; immò id requirere Scriptura sancta vide-

tur: inquit enim cap. 7. S. Mattheus: *Hypocrita, egredere primam trabem de oculo tuo, & tunc ejectionem facies fratri tui: item cap. 4. S. Lucas: Medice cura te ipsum, & Rom. cap. 2. S. Paulus: In quo alium iudicas, te ipsum condemnas. Quæ omnia in corripiente desiderant à crimine munditiem, atque adeò humilitatem, mansuetudinem, prudentiam, alisque virtutes quæ in iustis splendent. Peccatores ut plurimum odio, superbia, fastuque perciti aliorum criminum objugatores fiunt.*

X. Respondeo tamen, peccatores à præcepto correctionis immunes non esse, sed eodem devictos: ut 2. 2. quæst. 33. art. 5. docet S. Thomas. *Correctio delinquentis pertinet ad aliquem, in quantum in eo viget iudicium rationis: & secundum hoc potest sibi competere in subditis delictum arguere. Sed tamen per peccatum præcedens impedimentum quoddam avertit correctionem propter tria. Primum quidem quia ex peccato præcedenti indignus redditur ut alium corrigat; & præcipuè si majus peccatum commisit, unde non est dignus, ut alium corrigat de minori peccato.... Secundo redditur indebitus correctio propter scandalum quod sequitur ex correctione, si peccatum corripientis sit manifestum: quia videtur quod ille qui corrigit, non corrigit ex charitate, sed magis ad ostentationem.... Tertio modo propter superbiam corripientis, in quantum scilicet aliqui propria peccata parvipendunt, se ipsum proximo præferunt in corde suo, peccata ejus austerius severitèr disjudicant, ac si ipse esset iustus.... Ex his ergo patet quod si peccator cum humilitate corripit delinquentem, non peccat, nec sibi novam condemnationem acquirit; licet per hoc vel in conscientia fratris, vel saltem sua pro peccato præterito condemnabilem se esse ostendat.*

XI. Peccatorum est, antequam alios corripiant, propria detestari crimina, & magna animi humilitate aliena vitia increpare. Interdum peccatores naturali prudentia, & bono sensu prædicti plus energie, persuasionis, & efficacie habent ad excitandum peccati odium, quam iustorum nonnulli, naturæ donis destituti, & nimium molesti. Peccatores ergo sicuti ad elemosinam corporalem, ita ad spirituales adficiuntur. Probabilis est iplos Prælatos Ecclesiasticos peccato inquinatos non peccare Ecclesiasticum iudiciale exercendo. Peccant tamen, & quidem gravitèr dum non se emendant, & in statu opportuno correctioni faciendæ non se constituunt. Aut enim à præfectura se abdicare debent, aut suos componere mores, & impedimenta removere, quæ obsunt rectæ, & utili administrationi propriæ præfecturæ.

XII. QUÆST. IV. Concionatores gravi culpa polluti peccante mortalitèr verbum Dei à publico suggestu predicantes? RESP. Adfirmant Cajetanus, Navarrus, Paludanus, Sylvester, & alii. Non audeo huic sententiæ subscribere: quia cum de peccato mortali agitur, periculosè definitur, nisi veritas expressè pateat. Porro si ministerii qualitas absolutè spectetur, non videtur tantam requirere sanctitatem, ut Concionator mortifera culpa maculatus nequeat illud obire quin sacrile-

legium, seu mortale crimen perpetret. Hoc tamen tremens, & hærens dico, quoniam ministerium apostolicum est, & sublime. Quare ad praxim quod attinet, si Concionator ex infirmitate lapsus in aliquod crimen sit, & ex necessitate conaciones habere debet, non crederem, illum gravitèr peccare. Cæterum Concionatores illi, qui flagitiorum pleni apostolico ministerio funguntur, profanationem gravem patrare, sterile, quantum per ipsos stat, verbum Dei efficere mihi probabilis apparet. Nec est quod opponas, sceleratos Concionatores interdum inveteratos peccatores ad meliorem frugem revocare, quoniam iniquorum Concionatorum opera Deum uti posse ad peccantium conversionem, neminem later. Propterea ne Concionatores scelerati non deturpant suum ministerium? Propterea ne exempti à lege tum eluendi propria crimina, ut impedimenta removeant sui officii, & ut aptos sese reddant ad sancta sanctè tractanda? Concionatores publica corrigere peccata debent, tamen nullum ferè fructum sperarent, quod raro præsumi potest, dum coram multitudine redargutio fit. Contemptio enim correptionis, argumentum est reprobationis. Quomodo autem præsumi pruden- ter potest omnes auditores reprobos esse? Tunc solum omniter Concionatores licitè valent correctionem, quando ex ea prævident prudenter majus futurum malum.

XIII. QUÆST. V. Obstringunturne subditi superiores corrigere? RESP. Gravissimam, & summi momenti questionem discutendam propono. Omnes ad unum Theologi adfirmantem sententiam propugnant, licet tam obiter tractent, cum tamen digna sit discussione severa. Si displicendi timor, si rei mundanæ spes, si propius amor læpè in causa sunt, cur fraternæ correctionis præceptum negligatur, potiori jure hæc, & alia longè plura nos ab eisdem observatione removeant, cum superiores nostri, sub quorum virga vivimus, corrigendi sunt.

XIV. S. Augustinus, lib. 1. cap. 9. de Civit. Dei animadvertit, vel ipsos viros sanctos plerumque illius præcepti observationem negligere, inquiens: „ Plerumque enim ab eis docendis, ad monendis, aliquando etiam objurgandis, & corripendis male dissimulatur: vel cum laboris, & cis piger, vel cum eorum os coram verecundamur offendere: vel cum inimicitias devitamus, ne impediatur, & noceant (N. B.) in istis temporalibus rebus, five quas adipisci adhuc appetit nostra cupiditas, five quas amittere formidat infirmitas; ita ut quamvis bonis vita malorum displiceat, & ideo cum eis non iudicant in illam damnationem, quæ post hanc vitam talibus præparatur; tamen quia propterea peccatis eorum damnabilis parent, dum eos in suis licet levibus, & venialibus metuunt, jure cum eis temporalibus flagellantur, quamvis in æternum minime puniantur.... Illud est culpabile quod illi dissimuliter vivunt, & à malorum factis abhorrent, parcunt tamen peccatis alienis, quæ dedocere, & objurgare deberent, dum eorum offensiones cavent, ne sibi noceant (N. B.) in his rebus, quibus licet boni, atque

innocentes utuntur; sed cupidius, quam oportet eos qui in hoc mundo peregrinantur, & spem supernæ Patriæ præ se gerunt. Omittitur correptio, subdit ibi paulo post, quia delectat lingua blandiens, & humanus dies, & reformat midatur vulgi iudicium, & carnis excruciatio, vel pæemptio, hoc est propter quadam cupiditatis vincula, non propter officia charitatis. Tandem caput concludit improperans tum superioribus, tum subditis neglecta correctionis crimen. „ Qua in re non unquam parem, sed longe graviorem habent causam quibus per Prophetam, tam dicitur: *Ille quidem in suo peccato morietur, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiritur.* Ad hoc enim speculatores, hoc est populorum præpositi constituti sunt in Ecclesiis, ut non parcant objurgando peccata. Nec ideo tamen ab hujusmodi culpa penitus alienus est, qui licet præpositus non sit, in eis tamen quibus vitæ hujus necessitate conjungitur, multa munda, vel arguenda novit, & negligit, devotans eorum offensiones, propter illa quibus in hac vita, non indebitis utitur, sed plusquam debuit delectatur. Tandem lib. 10. c. 29. animadvertit, superbos omnes correctionem contemnere. *An forte corrigi pudet? Et hoc vitium non nisi superborum est.*

XV. S. Thomas 2. 2. quæst. 33. art. 4. rationem assignat. Correctio, inquit, est actus charitatis. Ergo ad eos omnes quos charitate profecti debemus, se extendit. Superiores autem ferventiori charitate diligendi qui quantum in loco sublimiori splendent, tanto in periculo majori versantur, inquit S. Augustinus. Ergo præ cæteris spirituali correctionis elemosina indigent. Si omnes mansuetudine, & humilitate, superiores potissimum summa reverentia, & animi demissione corrigi debent, ut inquit ibidem S. Thomas. Pauci superiores corriguntur, quia pauci ea humilitatis argumenta perhibent, unde præsumere, & sperare subditi queant emendationis fructum. Pauci subditi correctionis præceptum implent, quia pauci timoris, & spei expertes reperuntur, pauci à culpis ita immunes, ut redargui à Superioribus nequeant. Recogitent Superiores, se de omnibus peccatis per subditos commissis ob eorum negligentiam in corrigendo, rationem Deo reddituros. Versent animo subditi, se minime liberos esse à corrigendis in spiritu humilitatis suis Superioribus, si spes profectus affulgeat: quod præceptum illos præsertim urget qui Superiores adjuvant ex officio suditorum regimine.

XVI. QUÆST. VI. Qui sunt Superiores qui peculiari jure obstringuntur ad correctionem? RESP. Prælati subditi, parentes filios, domini famulos, mariti uxores, tutores pupillos, Parochi populum suum, Confessarii penitentes, curatores minores corrigere peculiari jure astringuntur. Isti non modo charitatis titulo, ut cæteri omnes, verum etiam iustitiae lege astringuntur corrigere inferiores. Superiores enim præter communis præcepti vinculum officii ligamini devincti sunt. Duplicem autem correctionem peragere Prælati debent, alteram judicialem, alteram fraternam.

XVII. QUÆST. VII. Quæ spes profectus concipi

capit debet ut fraterna correctiois preceptum obliget? RESP. Quatuor esse conditiones quæ præcedere correctionem fraternam debent, jam supra indicatum est. De eandem nunc intelligentia breviter differendum. De correctione non judiciali, quæ fieri etiam sine profectu spe debet, sed fraterna nunc sermo est. Hujusmodi correctio nis finis est delinquentis emendatio. Si illius emendationis spes desit, preceptum non obligat, ut 2. 2. q. 33. art. 2. docet Angelicus. *Alia vero est correctio fraternalis, cujus finis est emendatio delinquentis, non habens coactionem, sed simplicem admonitionem.* Et idè ubi probabiliter estimatur quod peccator admonitionem non recipiat, sed ad peiora labatur, est ad hujusmodi correctione desistendum: quia ea quæ sunt ad finem, debent regulari secundum quod exigit ratio finis.

XVIII. Convenit penes omnes non requiritur ipem certam, sed sufficere probabilem. Frequenter homines violant correctionis preceptum, quia desperant de emendationis profectu. Mentitur iniquitas sibi. Modò homines dicunt bene judicandum de omnibus, omniumque sperandam esse salutem. Modò, cum implere correctionis preceptum debeant, temere de omnibus judicant, ajuntque, se non obstringi tali precepto, quia nulla profectus spes refugiet. Non advertunt isti, superbos, reprobosque se judicare illos quos correctionem contempturos fore concipiunt. Rara est delinquentium emendatio, non tam ob illorum maligniam, quam ob corruptionem defectum. Non inficior plures esse peccatores perveracis, obstinatosque qui nolunt intelligere ut bene agant. Sed verum etiam est deesse correctores, qui aut preceptum implere velint, aut sint charitate, prudentia, mansuetudine, veroque zelo præditi. Ad me quod attinet, plures inveni qui correctionem susceperint quam qui contempserint. Si prima correctio non prodest, repetenda toties est, quoties concipitur spes emendationis. Idus repetit sæpe duritiam frangunt. Quando dubitatur correctionem plus mali, quam boni parituram fore, abstinendum ab eadem est. Si verò dubitatur non de majori malo, sed solum de profectu, facienda correctio est. In ludis si non dubitas de jactura, sed solum de lucro, aleam jactis. In extrema necessitate facienda correctio est, quamvis dubites nocitura ne sit, an profutura.

XIX. QUÆST. VIII. *Differre correctio debet, ut tempore opportuno peragatur?* RESP. Altera conditio quæ comitari correctionem debet, est temporis opportunitas. Accelerari, vel differri correctio debet, prout expensis circumstantiis judicatur correctio hoc, aut illo tempore magis profutura. Non liberamur a correctionis precepto, propterea quod ab aliis faciendam prævidemus. Quoniam preceptum omnes, & singulos obstringit. Et mandavit illis unicuique de proximo suo: Eccl. 17.

XX. QUÆST. IX. *Quis ordo in correctione servandus?* RESP. Præscriptus hic ordo est c. 19. Evangelistæ Matthæi: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum in ter, & injam si-*

lum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eus, dic Ecclesie. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.

XXI. Tria servanda præcipiuntur. 1. Ut se creò correctio fiat. 2. Ut si inutilis sit correctio, testes adhibeantur. 3. Ut superiori delictum deferatur, quando præfata duo non profunt. Hic ordo non consilii, sed præcepti est, ut communiter Theologi cum S. Thoma 2. 2. q. 33. art. 7. docent. Ostendit enim Angelicus ordinem hunc esse legi nature consequentem. Nam ordo iste primum salutem æternam, deinde famam proximi spectat. Servandus autem ordo est meliori modo. Non advocetur testes, si privata, secreta correctio prodest: si testis unus sufficiat, non advocetur duo. In ordine isto servando spectanda sunt criminum genera. Si peccatum publicum est, aut damnum proximo inferens, publicè arguendum est, ut 1. ad Timoth. 5. S. Paulus docet. *Peccantem coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.* Deferti etiam tunc ad Superiorem debet.

XXII. QUÆST. X. *Obligatne servandi ordinis preceptum, cum existimatur securus Prælatum correcturum fore delinquentem?* RESP. Disputant in utramque partem Theologi. Nonnulli defendunt ad superiorem, ut patrem, crimen defendunt, cum prævidetur melius ab eodem correctio facienda.

XXIII. Probabilior mihi sententia est servandum esse communiter ordinem hunc: quia preceptum ordinis servandi, & naturale est, & divinum: & quia raro contingit, spectatis omnibus, melius fieri per Prælatum quam per privatam personam. Adversarij concedunt bene fieri per hominem privatam correctionem posse, ideoque ajunt, melius fieri per Prælatum. Peccator infamatur certè apud Prælatum, dum eidem crimen revelatur peccantis. Porò hæc diffamatio conturbat delinquentem, eumque ad fructum correctionis ineptum reddit. Si comparatur hæc major Prælati aptitudo cum turbatione corrigendi, hæc illam communiter superat. Efficacitas correctionis plurimum pendet à dispositione illius qui suscipere correctionem debet. Quis autem est, qui non aveat corripit potius à fratre suo peccati conscio, quam à Prælato, qui delictum ignorat? Duo gravamina subit corrigendus. Unum quod suum peccatum notum dumtaxat homini privato, manifestetur alteri. Secundum, quod hæc manifestatio fiat Prælato, cujus gratia communiter plures sit quam multorum particularium. Ergo communiter desiderant homines corrigi potius à privatis fratribus quam à Prælati. Ergo communiter aptiores sunt privati quam Prælati ut patres ad corrigendum, propterea quod efficacitas correctionis pendet à majori dispositione corrigendorum: isti autem, ut dixi, libentius privatorum, quam Prælatorum correctionem suscipiunt. Quare Christus Dominus absolute, & absque limitatione ordinem hunc servandum præscripsit.

Sen-

XXIV. Sententiam nostram luculenter S. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. ad 5. docet Dicendum, quod Prælato non est obediendum contra preceptum Domini, secundum illud Act. 5. Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Et idè quod Prælati præcipit ut sibi dicatur, quod quis sciverit corrigendum, intelligendum est preceptum sanè, salvo ordine correctionis fraternalis sive preceptum fiat communiter ad omnes, sive ad aliquem specialiter. Sed si Prælati expressè præcipit contra hunc ordinem à Domino institutum, & ipse peccaret præcipiens, & ei obediens, quasi contra preceptum Domini agens. Unde non est ei obediendum: quia Prælati non est iudex occultorum, sed solus Deus. Unde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi in quantum per aliqua indicia manifestantur, puta per infamiam, vel per aliquas suspiciones: in quibus casibus potest Prælati præcipere eodem modo, sicut, & iudex secularis, vel Ecclesiasticus potest exigere juramentum de veritate dicendi.

XXV. Si neque Prælati præcipiens delationem criminis occultis, prætermisso secreta correctionis ordine, obediendum est, iudice S. Thoma, qua ratione homo privatus spontè præmittere hunc ordinem valet? Preceptum illius ordinis divinum est, idcirco nisi evidens, & manifesta necessitas ostendat melius per Prælatum exequendam fore correctionem, tempore servandum ordo est. Raro autem, immo rarissimè melius fit per Prælatum correctio isthæc ob rationes quas supra delibavi: idè implendum preceptum est. Quod opponunt ex quodlib. 11. art. 13. S. Thoma, nullius momenti est. Nam concedimus, & nos admisso casu in quo Prælati efficacius corrigeret, quam privatus, prætermittit ordinem posse: sed repetimus hoc perraro contingere, quandoque homines facillimè sibi illudere, & effingere hanc majorem efficacitatem pro arbitrio.

XXVI. QUÆST. XI. *Quæ peccata deferri ad Superiorem negotio correctionis ordine debent?* RESP. Peccata nota, & publica deferri ad Prælatum ut iudicem debent. Peccata nota dicuntur aut notorietate juris, cum in tribunal delata sunt, aut notorietate facti, quando factum nempe contingit coram pluribus. Si peccatum paratum sit coram duobus, aut tribus testibus, non potest dici publicum. Provari utique in iudicio, & heri publicum potest: sed æquum ad tribunal deferatur, publicum non est: idè præmitti correctio debet, si spes adsit emendationis, dummodo peccatum non sit in damnum tertii. Luendum enim frater est cum minori ejusdem detrimento.

XXVII. Peccata publica deferenda ad iudicem sunt, ut præcipit 1. ad Timoth. c. 5. S. Paulus: *Peccatum coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant.* Qui publicè peccat, in bonum commune delinquit. Si tamen quis ex fortuito impetu publicè peccaret, & probabilissima emendationis spes adesset, tunc corrigendus secreta esset, subdito scandalo. Tunc autem ex fortuito impetu peccare quis præsumitur, cum in publica exhibitione est homo probus, & ex aliquo

Tom. I.

inopinato eventu labitur in aliquod peccatum, quod non vergit in damnum tertii, nec communitatis. Semper enim præ oculis habendum est preceptum ordinis à Christo præscripti.

XXVIII. Delicta hæresis, preditionis civitatis, & similia denuncianda sunt Superiori ut iudici. Opposita opinio damnata est ab Alex. VII. in hac thesi: *Quamvis tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.* Quamvis etiam hæresis occultum sit, denunciandum est iudici, non ut puniat delinquentem, sed ut caveat bono publico, ut 2. 2. quæst. 33. art. 7. S. Thomas docet. *Quædam enim peccata occulta sunt quæ sunt in viciniam proximorum vel corporale, vel spirituale; puta si aliquis occultè traheret quosdam civitas tradatur hostibus, vel si hæreticus privaret homines à fide avertat.* Et quia ille qui in occulto peccat, non solum in se peccat, sed etiam in alios, oportet statim procedere ad denuntiationem, ut hujusmodi nocentium impediatur.

XXIX. Accedit preceptum Alex. VII. qui in sua Bulla data an. 1660. cujus hoc est initium *Licet aliis, jubet ut crimen hæresis tametsi occultè deferatur ad sanctæ Inquisitionis Tribunal.* De hæresis itaque denuncianda superiori obligatione adest preceptum ecclesiasticum. De manifestando preditionis crimine nullum extat preceptum Ecclesie. Quare si certa emendationis argumenta occurrerent, præmitti posset correctio secreta. Veram raro occurrunt emendationis argumenta solida eorum criminum quæ vergunt in damnum, aut communitatis, aut in detrimentum tertii: idcirco peccata hæc deferti communiter ad Superiorem debent, ut innocentes præserventur. Interdum satis est innocentes, moneri, ut ab infideliis sibi caveant, non manifestato reo, quandoque circumstantiæ id permittunt.

XXX. De culpis casualibus, quæ committuntur à Religiosis queant, Theologi disputant, nam neglecto fraternali correctionis ordine, deferti ejusmodi crimina ad Superiorem debeant. Certa, & generalis regula designari nequit. Quando concipi probabilis emendationis spes valet, semper est observandum preceptum divinum, in causa accipit standum pro precepto est. Qui spiritu charitatis succenti obedire Christo, & proximi famam servare student, securitatem amplectuntur partem.

XXXI. Vellem ergo ut Christiani, & Religiosi animosiores essent in objurgandis peccatis publicis, in redarguenda modestè quidem, & reverenter Superiorum illorum funesta indolentia, qui grassari crimina permittunt. In defensione ad Superiorem occultis frarum culpis sæpe amulatio, insolentia, & occultum odium habere locum possunt. Raro vero peccatur in admonendis Superioribus illis qui palam, & coram omnibus regimini officia implere negligunt. Ab hac enim correctione omnes humani respectus, & politice rationes abducunt: quoniam communiter subditi omnes aut sperare, aut timere aliquid à Superioribus valent. Quomodo præfati spiritus evangelicæ charitatis potest, si occulta privatorum criminum ad Superiorem de-

H

ferant.

ferantur, Superiorum verò publicè dissimulationes, indolentiæ, & negligentie, undè innu-mera mala, ruina, & desolatio comunicatis per officiantur, silentio regantur?

DISSERTATIO IV.

De Vitii charitati oppositis, & præfertionis de scandalo.

CAPUT I.

Revenit primò propositiones damnatæ, deinde que laxè videntur.

I. Innocentius XI. damnavit sequentes theses.

13. Si eum debita moderatone facias, poter abique peccato mortali de vita alicujus trisbari, vel de illius morte gaudere; illam inefficaci affectu petere, & desiderare non quidem ex displicentia persona, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licetum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimidum ei obventura est pinguis hereditas.

15. Famulus qui submissis humeris scienter adjuvat berum suum ascendere per fenestras ad superantem virginem, & multoties eidem subservit deservendo scilicet, apriendo januam, aut quid finis cooperanda, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à domino male tractetur, ne torvis oculis aspicatur; ne domo expellatur.

II. Coninchius credit ob nullum metum licere pingere idolum, vestem sacerdotalem facere ad peccationem invidialis. . . . At credo gravissimo metu excusari posse, si à te non expulsi viderentur fieri in contemptum religionis, neque scandalum adit te ista contemneret. Nam fabricatio idoli, & concubinæ pictura intrinsicè mala non est, sed sæpè honestari potest. Castropalaus tract. 6. disp. 6. pund. 12. num. 7. pag. 434.

III. De sculptura, aut pictura idoli est dubium: & quidem ea est licita, quando nec quaritur, nec timeur idololatria; cum autem timeur, dico peccatum contra religionem qui eam præbet abique urgentissimo damno. Probat tum ex lege charitatis, tum quia omnis virtus obligat ut videntur omnes occasiones eam violandi. Si autem non possum ego non præbere idolum abique gravi damno proportionato, non pecco in eo dando. Hurtado de Mendoza in 2. 2. disp. 66. sect. 6. §. 181. apud Dianam eord. tom. 7. tract. 5. refol. 64.

IV. P. Antoninus Diana tom. 7. eord. ref. 9. num. 6. à scandali peccato liberat mulieres superfluam, maximumque adhibentes ornatum. Sed ego (inquit) puto non peccare, etiam si esset superfluus, & maximus ornatus, dummodo sit secundum morem patriæ. Mos ergo pa-

trie prævalere Evangelio talem superfluitatem prohibent?

V. Muliebres fucos, vultuum, atque caputurum exquisitis ornatus median habere naturam cum honestate, tum à malitia secretam, scribit Lessius lib. 4. de Justit. cap. 4. dub. 14. n. 114. Denique pingere faciem, eique varios colores inducere non est per se malum, sed indifferens. At divi Scripturæ clamant adversus ejusmodi ornamenta, & lenocinia. Respondet: Scripturæ illæ vel continent exhortationem, cum nullum verbum præceptivum habeant . . . vel certè propter ædificationem ethnicorum expe- diebat illo tempore præcipi. loc. cit. num. 114.

VII. Caramuel in sua Theologia prætertentionali tom. 11. præcept. 6. quest. 3. cap. 2. cas. 2. sequentes scribit conclusiones. Prima.

Postum famuli tuta conscientia meretricis, aut pellicis mens ministrare cibos, non solum communem, sed & calidos, & provocantes ad venem condire, & lectum privatum strere. Nam. 297. laudat pro sua opinione Azorium, & Dianam, & addit: Consulto non solum cibos communes dixi, quia scio esse omnino majorem difficultatem, si essent tales, qui excitarent venem: tunc enim jurata aliquos Theologos deberent famuli à tali

servitio desistere, ne in venem illicitam cooperarentur indirectè. At prædentiores creditur, etiam tales cibos posse sine culpa condire. Licetum ergo venem incitare? Cibos eam accendentes coqueret? Et prædentior tamen haberi Caramuel vult hæc docendo? Sed aucti rationem quam affert. Tales cibi possunt sine culpa comediri etiam à providente pollutione futuram, modo consensus non præbere paratus sit: ergo poterunt cibi condiri, & ministrari. Hæc sufficiat indicasse, ut descendant.

Secunda. Possunt lectum domino, & amissu sternere citra culpam veniale, consensu Azorio, & Diana allegat.

Tertia. Non est peccatum mortale domino, & pellicis, alias rem habituris, aut lectum procurare hospitio, aut parare meliorem solio, aut floribus fulcire.

Quarta. Non est peccatum conducere pellicam in domum sui domini, tametsi cum peccatam prævidens.

VIII. P. Thomas Tamburinus lib. 5. in Decal. cap. 1. §. 4. An si amicus meus velit ut ego feram munuscula, & similia, turpis scilicet amoris incrementa, que ipse mittit ad suam concubinam, possim ego sine peccato deserre? Responsio fuit absolutè negativa: quia ex parte hæc actio, licet alias indifferens est conjuncta cum peccato amici, ejusque concubinæ; & ex altera parte non adest causa excusans, ducta ex famulatu (hoc enim famulus concedit) vel alio detrimento, ut supponimus. Nec enim, si adest quidam modicus rufor, videtur esse regulariter tantum mementi, ut satis excuset. Peccat tamen, si tibi in agni esset ejusmodi amicitia, ac veri timeres eam amittere, excusari te posse: quia tum notabilis detrimens justis metus accendit.

Idem num. 30. Qui ex officio læticias habet, meris portant, vel rhedas agunt, possunt licitè pretio conducti puellam ad lascivium adolescentem adducere. Resp. Ajo non posse. Ad nec excusari ratio famulatus: hi enim famuli, seu subditi non sunt: nec amissio lucri, quia hoc est satis exiguum. Habo tamen unum apud Navarrum, ex quo aliquid benignius colligi probabiliter potest. Ex his, inquit ille, videtur colligi ratio defendendi multos à peccato, saltem mortifero; modo, ut in casu proposito, non placeat eis peccatum, & faciant obsequia prædicta ob aliquem bonum finem, puta eo quod exhibeant ea que sunt officii sui, vel ob justam mercedem. Licet enim hæc officia, & obsequia sint valde conjuncta cum peccato; non tamen, sunt secundum se, & suapte natura peccata: & ideo sejungi possunt à peccato per finem diversa, & sejungtum. Hæc ille. Nota illud officii, vel ob mercedem.

IX. P. Antoninus Diana, tom. 7. eord. tr. 5. refol. 48. An ex aliqua justa causa licitum sit commodare cubiculum alicui petenti ad fornicandam vel locare domum meretrici, etiam si ob loci circumstantiam aliquis peccatum admitteret; vel si meretrix domum illam conducens plurimum fornicis honestis vicinis noceret? De hoc casu olim interrogatus fuit: nam quidam vir nobilissimus instanter ab amico domum ejus ad meretricandam petebat. At si hoc illi denegasset, in gravissimum damnum incidit. Consultit an peccaret hoc faciendū. Do. Et respondi negativè, quia abique detrimento proprio proportionato hoc denegare minime poterat: & commodare cubiculum ex objecto non est intrinsicè malum, sed indifferens: & ex sola prava abutentis intentione ad malum ordinatur. Ergo, &c. Et ita hæc sententiam docet in terminis novissimè Merolla.

Hinc à fornicariis infertur contra Navarrum cap. 17. licitum esse, ex justa tamen causa, locare domum meretrici; etiam si ob loci circumstantiam aliquis peccatum admitteret, quod minime peperaret, eo loco sibi non concessio, ut ratione situs, &c. vel si meretrix domum illam conduens, plurimum fornicis honestis vicinis noceret.

Idem Diana refol. 50. An sit licitum donare re judicis concubinæ, ut intercedat apud illum, quia ipsa pergeret ad colloquendum judicem, & est mortale ratione scandali, cum exponat vehementissimo periculo peccandi? Negativè responder novissimè Sanchez. . . . sed ego non minus probabiliter affirmativè sententiam esse existimo, si negotium grave sit, videalique judicem non tibi esse propitiū, speres autem intercessione concubinæ gratiam fore: neque alia via appareat, qua possis illum ad servandum tui jus instigare: quia non petis aliquid quod ipsa licitè præstare non possit. Nam licet illa intercessione judex, vel concubina foveat amorem turpium, hoc tu non intendis, neque ullius nocementi es cau-

sa. Hæc omnia docet Castropalaus, tom. 1. tract. 6. pund. 15. num. 2.

Idem refol. 42. Adduimus Franciscum Merolla in dispo. Theolog. Moral. tom. 1. disp. 2. ubi sic ait. Ex his colligitur, quid dicendum sit de auribus defaurentibus meretricem ab uno loco ad alium, quem scunt illum illuc petere, ad peccandum. Hi enim regulariter excusantur à peccato: quia adest causa non attendenda, scilicet, quod ex eo ministerio comparant. Ita ille, &c.

X. P. Patritius Sporerius, tract. 5. in 5. præcept. Decal. c. 1. sect. 3. num. 92. Peccant sine dubio mortaliter regulariter loquendo, pictores pingentes valde turpia, & obscena; & multo magis histrones ejusmodi valde turpia representantes. Dico autem regulariter, loquendo: nam in casu raro, si tanta esse pictoris; vel histronis necessitas, ut eo loco indigeat ad victum, vestitum, vel ejusmodi, quod necessarium, semel aut iterum licere, donec nec alia virtus ratio occurrat, permittit aliquid, qui Doctores cum Tamburino, dummodo abie periculum mortale impure delectationis, veneret. Hæc opinio est plurimum laxa, ut suo loco dicetur. Secundum enim istos Theologos regulariter loquendo, scandalum valde turpe, & obscenum non est licitum. Cæterum si victus, aut vestitus, vel quid ejusmodi urgeat, tum scandalum valde turpe honestum erit, donec alia virtus ratio occurrat, ab omni lege abstinetur.

CAPUT II.

Quid sit odium Dei, & proximi. De discordiis, concitatione, scissione, & seditione.

ODIUM Dei duplex: alterum, quod in omni peccato includitur; alterum peculiare, quod deservitur æterno à Deo, qua voluntas Deum detestatur, prout peccata prohibet, penamque infligit. Hoc Dei odium omnium scelerum gravissimum est, cum opponatur præstantissimæ charitatis virtuti secundum primum ejusdem actum, nempe dilectionis divinæ. Sui generis mortale est, nec parviter materiam excipit, sed solum veniale evadere potest ex imperfecta deliberatione.

II. Odium proximi est: expressa malevolentia, qua illi malum optamus. Est genere suo mortiferum; fieri tamen veniale potest tum materie parvitate, tum imperfecta deliberatione; ut si leve malum proximo optas, aut si imperfecta deliberatione illud eidem cupias.